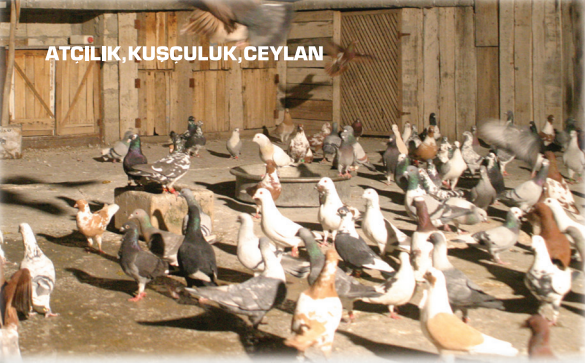

ATÇILIK, KUŞÇULUK, CEYLAN

i.H.Karaca

ATÇILIK

Ortadoğu'da en makbul at ırkı, Arap Atı'dır. Türkiye'deki saf kan Arap Atı'nın % 60'ı Urfa menşelidir. Şanlıurfa yetiştirmesi Şüveyme isimli at 1900 yılında Paris'te açılan uluslararası bir sergide dünya birincisi olmuştur. Urfa, Türkiye'de resmi at yarışları yapılan 6 ilden biridir. Urfa kültüründe At'ın önemli bir yeri vardır. Adına Türküler yakılır, efsaneler söylenilir, duygusalıkları ve yiğitlikleri hep anlatılır. Gülen, ağlayan, söz ve halden anlayan atlar yetişmiştir Urfa'da. Koşuda geride kaldığı için sahibini memnun edemeyen atın uzun süre yem yemediği, hatta öldüğü görülmüştür.

KUŞÇULUK

Şanlıurfa'da kuşçuluk, zevk için yapılmakla birlikte kendine özgü özellikleri olan bir meslek olarak da görülmekte ve halk dilinde kuş besleyip uçuranlara "Kuşçu" adı verilmektedir. Şanlıurfa'da tespit edilen 100'e yakın kuş çeşidi vardır. Gün batımı öncesi, Urfa semalarını, kümeler halinde uçuşan rengârenk kuşlar alır. Kuşlar Urfa kültürüne öyle yerleşmiştir ki; geleneksel Urfa evlerinde kuşlar için "Kuş Takası" denen özel bölümler bulunur.

CEYLANLAR

Türkiye'de sadece Urfa'nın Ceylanpınar İlçesi'nde bulunur. Koruma altına alınan ceylanların Hz.İbrahim Peygamberin yaşam hikayesinde geçmesi onu daha da kıymetli yapmıştır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 ŞanlıurfaTel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

ATATÜRK BARAJI

TÜRKİYE'NİN GURURU ATATÜRK BARAJI

Türkiye'de ki elektrik üretimini artırmak ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 9 ili kapsayan tarım arazilerini sulamak amacıyla 1958 yıllarında Fırat Nehri'nden yararlanarak bir baraj yapılmasına karar verilir. 1960 yılında Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, projeyi başlatır. 10 Ocak 1991 tarihinde Atatürk Baraj'ında su tutulmaya başlanır. Haziran 1992'de ise elektrik üretimine geçilir. Çalışmaların en yoğun dönemlerinde, günde üç vardiya şeklinde, 200'ü mühendis olmak üzere yaklaşık 8.000 kişi ve her tipten 1.000 araçla çalışmalar hızlandırılmış ve baraj kısmı tamamlanmıştır. Tamamı Türk mühendisleri tarafından gerçekleştirilen Atatürk Barajı, dünyanın en verimli arazilerinden biri olan Harran Ovasını sulamaya başlamıştır. Bunun neticesinde yılda 1 kez ürün alınan bu bereketli topraklardan yılda 2-3 ürün alınmaya başlanmıştır. Bunun yanında ürün deseni çeşitlilik göstermiş, pamuk başta olmak üzere soya, defne, mısır, ayçiçeği gibi birçok ürününde ekimi yapılmaya başlanmıştır.

Atatürk Barajı gövde dolgusu bakımından dünya 3'üncüsü; yükseklik yönünden dünya 9'uncusu; göl hacmi yönünden ise dünya 8'incisidir. Türkiye'nin ise en büyük barajıdır.

Turizme olumlu katkı sağlayan bu hayati proje kapsamında, Baraj gölünde, 1995 yılından beri "Uluslararası GAP Su Sporları Şenlikleri" düzenlenmektedir. Cumhuriyet döneminin en önemli eserlerinden biri olan Atatürk Barajı'nı ve Bölgenin kalkınması için Türkiye'nin sürdürülebilir en önemli projesi olan GAP projesi hakkında bilgi edinmek istiyorsanız yolunuz mutlaka Şanlıurfa'ya düşmeli...

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

HALİL-ÜR RAHMAN GÖLÜ (BALIKLIGÖL)

ATEŞİN SERİN VE SELAMET OLDUĞU MEKÂN (HALİL'ÜR-RAHMAN GÖLÜ)

Şehir merkezinde Hz. İbrahim'in doğduğu mekân olarak bilinen Mevlid-i Halil Mağarası'nın 100 metre batısındadır. Kaynaklara göre; bu göl Hz. İbrahim Peygamber'in ateşe atıldığında düştüğü mekândır. Hz. İbrahim, dönemin Kralı Nemrut Bin Kenan ve ona inanan ahalinin putlarını kırdığı için, Urfa Kalesi'nin bulunduğu yerden mancınıklarla ateşe atılır. Kur'an-ı Kerim'de belirtildiği üzere; bir mucize gerçekleşir, Hz. İbrâhim (a.s.)'in düştüğü yer güllük gülistanlık olur ve Hz. İbrahim kurtulur. Yerleşik inanca göre; Hz. İbrahim ateşe atılmasının akabinde Allah'ın emriyle ateş su, odunlar balık olur. Bu inançtan dolayı balıklara dokunulmaz. Halil'ür-Rahman Gölü yani Balıklıgöl asırlardan gelen bir tanınma ile Şanlıurfa'nın simgesi olmuştur.

AŞKIN MEKÂNI AYNZELİHA GÖLÜ

Halil-ür-Rahman Gölü'nün güneyinde yer alır. Rivayetlere göre, Hz. İbrahim'e inanan ve O'na karşı muhabbeti olan Kral Nemrut'un Kızı Zeliha, Hz. İbrahim ateşe atılınca, kendisini Hz. İbrahim'in ardı sıra ateşe atar, ne yazık ki kurtulamaz. Böylece Nemrut, Kızı Zeliha'nın yanarak ölümüne sebep olur. Zeliha'nın düştüğü yerde de bir su pınarı oluşmuştur. Göl manzaralı asırlık çınar ağaçlarının gölgesinde taze bir çay ve akabinde yöresel kahvemiz olan acı kahve (mırza)'yi yudumlayarak günün yorgunluğunu atabilirsiniz.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

BIRECİK

Türkiye

BİRECİK

Yakındoğu'nun büyük ticari yollarının kavşagında, Fırat Nehri kıyısında olan Birecik'e, Arap kavimleri Bireh, Türkler ise küçük kale anlamında Birecik demişlerdir. 1894 yılında yapılan araştırmalarda şehrin kuzey kesiminin Paleolitik dönemden beri insanların konakladığı bir bölge olduğu anlaşılmıştır. Sirasiyla Hurri-Mitanniler, Hititler, Asurlular, Makedonyalılar ve Seleukoslar hâkimiyetlerini gören ilçe, Müslüman Arapların eline geçinceye kadar, M.S. I. yüzyılda Romalılar ile Bizanslılar arasında el değişirmiştir. İlçe, 1099 yılında Fransız Kontluğu'nun eline geçmiştir. Daha sonra Zengiler, Artukoğulları arasında el değişiren şehir, XIII. yüzyılda Mođol istilasına uğramıştır. XV. asrın sonlarına doğru Memlukler'in eline geçtikten sonra dışkale ve surlar inşa edilmiştir. Birecik, Yavuz Sultan Selim tarafından 1515 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır.

BİRECİK KALESİ

İlçe merkezinde Fırat nehrinin doğu yamacında kurulu muştur. Kalenin ilk inşa tarihi hakkında farklı görüşler vardır. Üzerinde inşa edildiği beyaz kalker tepeden dolayı Beyaz Kale (Kal'etül Beyza/Beyda) denilen yapı 13. yüzyılda inşa edilmiştir. Birecik kalesi Romalılar, (M.O.30-M.S.395) Franklar (MS 1098-1150) ve Memluklar dönemi (1277-1484) olmak üzere üç defa onarım görmüştür.

KELAYNAK

Dünya genelinde sadece Birecik ve Kuzey Afrika'ya üremek için gelen "İbis" olarak ta bilinen nesli tükenmeye başlamış bir göçmen kuş türüdür. Her yıl şubat ayı ortalarında ilçeye gelip yerleşen kuşlar temmuz ayı ortalarından itibaren yöreden ayrılırlar. 1956'ya kadar sayısı binlerle ifade edilen bu kuşlar; nesli tükenen kuşlardan olup koruma altına alınmışlardır. Her yıl mayısın ilk haftası Birecik ilçesinde; "Uluslararası Kelaynak ve Çevre Festivali" düzenlenir. Kelaynak Birecik ilçemizin simgelerinden biridir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa

Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız

Editör: Mehmet Sait Rizvanoğlu - Bayram Soykan

Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

CAMİLER (RIZVANIYE CAMİİ)

ULU CAMİİ (St. Stephan Kilisesi)

Eski bir Sinagogun yerine 435 yılında ölen Rahip Rabula tarafından St. Stephan Kilisesi inşa ettirilir. Kilisenin sütunlarında kırmızı mermer kullanıldığından halk arasında "Kızıl Kilise" olarak adlandırılmıştır. Bu kilisenin avlusuna ait duvarlar, sekizgen gövdeli çan kulesi, bazı sütun ve sütun başlıkları hâlen ayakta. İslam fetihlerinden sonra yapı, camiye dönüştürülmüştür. Cami kırmızı mermerleri ve kilise ile ilişkisinden dolayı "Mescid ül-Hamra"(Kırmızı Mescit) olarak isimlendirilmiştir. Anadolu'da ilk defa Urfa Ulu Camii'nde son cemaat yeri uygulaması gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet döneminde çan kulesine bir saat yerleştirilmiştir. Bu kule, halen şehrin tek saat kulesi olarak hizmet vermektedir. Cami içindeki kuyunun M.S.İ.yy.'da Urfa Kralı Abgar'ın havari Adday'la birlikte Hz. İsa'ya ait Kutsal Kefeni veya Kutsal Mendili saldığı şifalı kuyu olarak bilinir.

RIZVANIYE CAMİİ (St. Thomas Kilisesi)

Balıklığöl'ün yanı başında yer alır. Adeta Balıklığöl ile bütünleşmiştir. Uzun yıllar bakımsızlıktan harap halde kalmış St.Thomas Kilisesi kalıntıları üzerine, Osmanlı döneminde (1716) Rakka Valisi Rıdvan(Rızvan) Ahmet Paşa tarafından cami inşa edilmiştir. Cami in geçme ve kakma tekniklerinde yapılmış ahşap kapısı üzerinde yer alan panolardaki kompozisyonlar, XVIII. yüzyıl Osmanlı süsleme özelliklerini yansıtır. Rızvaniye Camisi'nin avlusuna bakan odalar Osmanlı döneminde Rıdvaniye Medresesi olarak kullanılmıştır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

SİPAHI PAZARI

KAZAZ PAZARI

Türkiye

Şanlıurfa il genelinde tarihi yapılar kapsamında değerlendirilebileceğimiz birçok çarşı, Pazar ve han vardır.

SİPAHİ PAZARI

XVIII. yy. Osmanlı eseridir. Gümrükhani'nin batısına bitişik olarak inşa edilmiş, bir kapalı çarşıdır. Gümrükhani ile aynı tarihte, hana gelenlerin hayvanlarının barınması için yaptırılmış olduğu tahmin edilmektedir. Şanlıurfa Valiliğince restore edilen çarşı, günümüzde Halıcılar Çarşısı olarak kullanılmaktadır. Düzgün kesme taşlardan inşa edilmiş kuzey-güney istikametine, karşılıklı dükkânlardan oluşur. Tonozun üzerinde belirli aralıklarla aydınlatma pencereleri bırakılmıştır. Dört kapısı vardır. Bunlardan biri Kazzaz Pazarına açılır. Ahilik geleneğinin bir devamı olarak yüzyıldan beri Sipahi Pazarı sabahları esnafın katılımı ile dualarla açılmaktadır. Bu şekilde "Osmanlı Lonca Sistemi" halen yaşatılmaktadır. Ahlakî değerlerle oluşturulan bu ticari sistem sayesinde esnaf üzerinde oto kontrol oluşturulmakta ve doğabilecek ticari problemler en aza indirilmektedir.

KAZZAZ PAZARI (BEDESTEN)

Osmanlı Döneminde, Gümrükhani'nin güneyine bitişik olarak 1562 yılında inşa edilmiştir. Vakfiyelerde Bezzazistan (Kumaş Pazarı) adıyla geçen bu yapı, kapalı çarşı şeklinde, düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Doguda Han Onü Çarşısı'na açılan ana kapısı, Sipahi Pazarı'na açılan batı kapısı, Pamukçu Pazarı'na açılan güney kapısı ve Gümrük Hanı'na açılan kuzey kapısı olmak üzere 4 kapısı bulunmaktadır. Batı kapısının, sipahi pazarındaki bir dükkânın bozulmasıyla açıldığı vakfiyesinden anlaşılar. "Şanlıurfa Bedesteni Anadolü'da otantik değerini yitirmeyen ender çarşılardandır." Çarşıda, sağlı sollu iki sıra halinde uzanan dükkânlar günümüzde yöresel giysi ve aksesuarların satıldığı çarşı olarak kullanılmaktadır. Yerli ve yabancı turistlerin akınına uğramaktadır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa

Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız

Editör: Mehmet Sait Rizvanoğlu - Bayram Soykan

Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

ÇİMDİN KALE

ÇİMDİN KALE

Soğmatar Antik Şehri'nin 50 km. kuzeydoğusundaki bu tarihi kaleye Soğmatar'dan ulaşılabilceği gibi, Urfa-Mardin karayolunun 61. km.'sinden güneye sapan şose yol ile 9. km. sonra ulaşmak mümkündür. Büyük bir kayalık tepe üzerine inşa edilmiş olan Çimdin Kale'nin yüksek kemerli anıtsal kapısı batıya bakmaktadır. Yapının muhtelif yerlerinde, çoğu tahrip olmuş Arapça kitabeler bulunmaktadır. Çimdinkale'nin; 1182-1239 yılları arasında bölgeyi ellerinde tutan Eyyûbiler zamanında savunma ve konaklama amaçlı askeri bir üs olarak ("Ribat") inşa edildiği tahmin edilmektedir.

Şanlıurfa kalesi gibi dört tarafı kayadan oyma derin savunma hendeğiyle çevrili Çimdin Kale'nin batıdaki girişi altında yer alan büyük mağaralar ahır olarak kullanılmış olmalıdır. Kale üzerinde çeşitli yapı kalıntıları ve bir su kuyusu yer almaktadır. Kalenin burç ve duvarlarının önemli bir kısmında Memlûklar döneminde restore edildiğine dair izler bulunmaktadır. Türk-İslam askeri yapılarına örnek olması açısından büyük önem arz eden Çimdinkale'de restorasyon ve çevre düzenlemesi anlamında bugüne kadar hiçbir çalışma yapılmamıştır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

DEVLET GÜZEL SANATLAR GALERİSİ

DEVLET GÜZEL SANATLAR GALERİSİ (HACI HAFIZ AHMET EFENDİ EVİ)

Divan yolu Caddesindeki postane bitişiğindedir. Selamlık kapısı üzerindeki kitabeden 1888 tarihinde inşa edildiği anlaşılmaktadır. 1998 yılında Devlet Güzel Sanatlar Galerisi olarak hizmete açılmıştır. Şanlıurfa'da kamulaştırılan ilk tarihi yapıdır. Urfa ev mimarisinin birçok özelliğini yansıtmaktadır. Genelde haremlik (kadınlar bölümü) ve selamlık (erkekler bölümü) olarak iki bölümden oluşur. Dışı daha sade iken iç kısmı bezemelidir. Eyvanlardaki kemer aralarına bitkisel taş süslemeler bulunur. Haremlik avlusunun güneybatı köşesinde yer alan üçüncü eyvan Urfa evlerinde nadir görülür. Bu yönüyle de farklı bir yapıdır. Avlunun batı cephesinde mutfak ve odunluk yer alır. Mutfağın kuzeybatı köşesinde küçük ölçüde tek kubbeli bir hamam bulunur. Avlunun güneybatı köşesindeki eyvanın üzerinde içerisi küçük odalar şeklinde düzenlenmiş bir bölüm bulunur. Bu bölüme yeni evlenen aile fertleri yerleştirilmekte idi. Buraya çıkış haremlik tarafından inşa edilen taş merdivenle sağlanmıştır. Haremlik ve selamlık bölümleriyle Urfa ve Türk-İslam ev mimarisinin bu güzel örneği yerli ve yabancı turistler tarafından sıklıkla ziyaret edilmektedir. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne bağlı bir birim olarak Geleneksel el sanatları alanındaki (Ebru, Hüs-i Hat, Ahşap Oymacılığı, Taş Yontma ve Yapı, Taş Süsleme, Seramik, Çağlı Yapımcılığı, Telkari, Karakalem Resim, Yağlıboya Resim, Bakırcılık, Ehramcılık vb.) kurslarda, "Geleceğin Sanatkarlarını Yetiştirme Projesi" kapsamında her yıl en az 200 öğrenciye eğitim veren önemli bir çekim merkezidir. Güzel Sanatlar Galerisindeki sergi salonlarında açılan sergiler bu tarihi mekânın önemini daha da artırmaktadır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

DEYR YAKUB MANASTIRI

UYGARLIKLAR ŞEHRİNDE BİR MANASTIR - DEYR YAKUB (NEMRUT TAHTI)

Deyr Yakub (Yakup Manastırı), Şanlıurfa'nın 10 km. güneyinde Akçakale yolu üzerinde yüksek bir dağın tepesinde yer alır. Hz. İbrahim döneminde yani M.Ö. 2000 yıllarında bölgenin hâkimi olan Kral Nemrut Bin Kenan'ın burayı yazlık olarak kullandığı için halk yazılı ve sözlü kaynaklarda Nemrut Tahtı olarak bilinir. Bu tarihi mekânda Edessa Kralı Abgar Manu'nun aile fertleri için yaptırdığı anıt mezar kalıntıları vardır. Doğu batı istikametindeki iki katlı büyük yapı kalıntısının zemin katının doğu kesimi üç katlı anıt mezardır. Edessa krallarının yattığı tahmin edilen mezar odası; kuzey, güney ve doğuda kemerli birer arkosoliumdan oluşmaktadır. Büyük yapının kuzeyindeki üç katlı anıt mezarın doğu cephesindeki pencerenin altındaki kitabenin üst satırı Grekçe, alt satırı Süryanîcedir. Her iki kitabede "Ma'nu oğlu Şaredu'nun Karısı Ameşşemeş" yazılıdır. Aryu Hânedanının M.Ö. I. yüzyılda yaşadığı dikkate alınırsa mezarların Hıristiyanlık öncesi paganist (putperest) döneme ait olduğu ve büyük yapının mezar odalarına bağlanan zemin katı üzerinin putperest tapınağı olarak kullanılmıştır. Bu tapınak M.S. V. yüzyılda kerametleri ve kehânetleri ile bölgede tanınan ve Suruç Episkoposluğu'na kadar yükselen Suruçlu Aziz Yakub zamanında (M.S. 451-521) manastır olarak kullanıldığı için Deyr Yakub (Yakup Manastırı) olarak da bilinir ve tanınır. Çok tanrılı inançlara ait tapınakları ve tek tanrılı inançlara ait manastır, kilise, camii, tekke ve medreseleri yani üç dine ait ibadethaneleri, kültürel değerlerini aynı şehirde görmek istiyorsanız yolunuz mutlaka Şanlıurfa'ya düşmeli...

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

EDESSA MOZAIKLERI

EDESSA MOZAIKLERİ

Şanlıurfa, "Mozaikler Şehri"dir. Büyük İskender'in istilasından sonra onun komutanlarından Seleukos Nichator I tarafından Urfa'da eski bir yerleşim üzerine Grek kültür ve sanatına uygun olarak M.O. 312-132 yılları arasında Seleukos Hanedanlığı kurulur. Yeni kurulan şehre İskender'in doğduğu kentin adı verilir. Yani Edessa Kenti. Edessa kentinde kültür ve sanat doruk noktasına ulaşmıştır. Edessa Krallığı, Urfa tarihi ve mozaik tarihi açısından büyük önem taşır. Şanlıurfa merkezdeki Halil'ür-Rahman Gölü'nün yanı başında, bir kısmı gecekondular altında kalan Antik Edessa Kentinin Grek kültür kalıntılarından en önemlisi çok renkli ve usta bir üslûpla yapılan mozaiklerdir. Grek imparatorluk mozaik geleneği, M.O. 132-M.S. 244 yılları arasında hüküm süren Osrhoene Krallığı döneminde yerel bir üslûpla devam etmiştir. Bu tarihi kent, arkeolojik araştırmaları beklemektedir.

Urfa'da şimdiye kadar 100 den fazla mozaik keşfedilmiş, ancak bunun az bir kısmı kayıtlara geçebilmiştir. Bunlardan bir kısmı gecekondular altında, bir kısmı meraklı kişilerin koleksiyonlarında, bir kısmı ise Şanlıurfa ve İstanbul Müzelerinde sergilenmektedir. Bunların dışında bazı mozaikler, envanter kayıtlarına geçmeden yurtdışına kaçırılmıştır. Edessa'da yapılan mozaikler teknik ve üslûp olarak İran kökenli Parth sanatını yansıtır. Çerçeve motifleri ise Klasik Yunan-Roma üslubuna uygundur. Kaynaklarda sadece resimlerini gördüğümüz Edessa Mozaikleri'nden 8 adedinin imitasyonları 2007 yılında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Bahçesine yaptırılmış ve sergilenmektedir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

EYYUB PEYGAMBER MAKAMI

EYYUB PEYGAMBER MAKAMI

Hız. Eyyüb sabrı ve takvası ile insanlık tarihinde örnek bir kişidir. Kurân'ı Kerimde de zikredildiği gibi Hz. Eyyub mal ve mülk bakımından yaşadığı bölgede hatırı sayılır zenginlerden biriydi. Cenabı Allah O'nu maddi ve manevi alanda büyük bir imtihana tabi tutmuş ve imtihanı başarı ile tamamlamıştır. İmtihan sürecinde maddi ve manevi kayba uğrayan Eyyüb (a.s), dualarında hep Allah'a sığınmış, asla isyan etmemiş "Veren Allah olan Allah" deyip kendisine musallat olan şeytani, süreklı Allah'ı anarak uzaklaştırmıştır.

Şanlıurfa Hz. Eyyüb için ata yurdudur. Hz. Eyyüb (a.s) hayatının bir evresinde tüm peygamberlerde olduğu gibi hicretle şereflenmiştir. Filistin'den başlayarak Şam diyarını kapsayan ve Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesine bağlı Eyyüpnebi Beldesi'nde noktalanmış bu hicretle ilgili olarak, Eyyübnebi Beldesi ve Şanlıurfa merkez ekseni hayat hikâyesi üç dinin de yazılı kaynaklarında tafsilatlı olarak anlatılır. Gerek Kurân'ı Kerimde ve gerekse yazılı kaynakların tamamında Hz. Eyyüb anlatılırken hayatın daha çok bu evresi anlatılır. Bu evre ise tamamı ile mekânsal olarak Şanlıurfa orijinlidir. Şanlıurfa Merkez ilçeye 100 km; Viranşehir ilçesine ise 18 km. mesafede olan Eyyüpnebi Beldesi'nde Hz. Eyyüb'un ve eşi Hz. Rahme'nin türbeleri ve Hz. Eyyüb'u görmeye gelen Hz. Elyesa Peygamberin makamları, Hz. Eyyüb'un güneşlenirken sırtını dayadığı taş; Şanlıurfa Merkezün güneyindeki Eyyüb Peygamber Mahallesi'nde ise Eyyub Peygamber Makamı olarak bilinen külliye "Çile Mağarası" ve "Şifalı Kuyu" bulunmaktadır. Bu mekânlar yıl boyunca yerli ve yabancı turistlerce yoğun olarak ziyaret edilmektedir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa

Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız

Editör: Mehmet Sait Rizvanoğlu - Bayram Soykan

Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

HZ. EYYUB TÜRBESİ

HZ. ELYESA TÜRBESİ

HZ. RAHME TÜRBESİ

EYYUB PEYGAMBER VE HANIMI RAHME TÜRBSİ

Eyyub Peygamber ve Hanımı Rahme Hatun'un mezarları Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesine bağlı Eyyubnebi Köyü'ndedir. Bu köyde ayrıca Elyesa' Peygamber'in mezarı da bulunmaktadır. Bağdad seferi sırasında bu köye uğrayan Osmanlı Padişahı IV. Murad Han rüyasında Hz.Eyyub Peygamberin kabrini görür. Uyanınca, rüyasında gördüğü yeri bulur ve buraya Hz.Eyyub Türbesi'ni inşa ettirir. IV. Murad Han çevredeki 17 köyün gelirini buradaki türbelerin bakımı için vakfeder. Hz. Rahme, Hz.Eyyub'un hanımıdır. Hz.Eyyub hastalığında, O'nu yalnız bırakmayan tek yakını Hz.Rahme olmuştur. Yüzlerce yıldır bilhassa dini bayramlarda ve bayramların bir gün öncesinde bu mezarlar binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. 2005 yılından beri Eyüpnebi Beldesi'nde "Uluslararası Eyyubnebi Sabır Günleri Etkinlikleri" kutlanmaktadır.

ELYESA' PEYGAMBER TÜRBSİ

Rivayetlere göre; Eyyub Peygamber'i ziyaret etmek isteyen Elyesa' Peygamber uzun yıllar sonunda O'nun yaşadığı Eyyubnebi Köyü'ne ulaşır. Ancak kendisi bunu bilmemektedir. Şeytan, O'nun karşısına insan kılığında girmiş olarak çıkar ve Eyyub Peygamber'in daha çok uzaklarda olduğunu söyler. Yaşlanmış ve yorulmuş olan Elyesa Peygamber bunu öğrenince umutsuzluğa düşer ve Eyyub Peygamber'i göremeden orada vefat eder ve Eyyubnebi Köyü'ne defnedilir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

FIRFIRLI CAMII

M.S.Rizvanoğlu

Türkiye

FIRFIRLI CAMİİ (ONİKİ HAVARİ KİLİSESİ),

Vali Fuat Bey Caddesi (Yeni Yol) üzerinde yer alan ve halk arasında "Fırfırlı Kilise" olarak anılan bu yapının esas adı "Oniki Havarî Kilisesi" olup, kitabesi bulunamadığından inşa tarihi bilinmemektedir. Kaynaklara göre Hıristiyanlık açısından büyük önem taşıyan ve Van bölgesindeki Varak Manastırında bulunan "Varak Haçı" 1092 de Urfa'ya getirilerek, bu kiliseye konulmuştur. Yapının özellikle batı cephesindeki ve köşe kulelerindeki muhteşem taş işçiliği dikkat çekicidir. Yapı apsise dikkey üç nefli bazilikal planlıdır. Orta nef kubbeli, yan nefler ise tonozlarla örtülmüştür. Orta nef yan neflere göre geniş tutulmuştur. Kubbe ortada yuvarlak sütunlara, yanlarda duvara bitişik olan yarım sütunlara oturur. Bu şekilde yarım sütunlar, dış cephelede farklı birer dekorasyon unsuru olarak görülür. Apsis ve iki yanında yer alan pastoforion hücreleri dışarıdan çıkıntı halindedir. Yapının girişi batı cephesindedir. Giriş kapısının kemeri pembe mermer taşından yapılmıştır. Kapının üzerinde İslam Dönemi eserlerinde bulunan balkon şeklinde bir bölüm yer alır. Urfa'daki diğer kiliselerde rastladığımız narthex ve gynakaion bölümleri bu yapıda yoktur. Mihrap üzerindeki kitabeden kilisenin 1956 tarihinde camiye çevrildiği anlaşılmaktadır. Geleneksel Urfa Mimarisi ve dantel dantel işlenen Urfa taşı görmeği istiyorsanız yolunuz mutlaka Fırfırlı Camisine düşmeli...

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa

Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız

Editör: Mehmet Sait Rızvanoğlu - Bayram Soykan

Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

GELENEKSEL EL SANATLARI

GELENEKSEL EL SANATLARI

Abacılık, Ağaç Oymacılığı, Bakırcılık, Cülhacılık, (Bez dokumacılığı), Çulculuk (Semercilik), Dabbaklık, Kazazlık (Ipek işlemeciliği), Keçecilik, Kürkcülük, Saraçlık, Tarakçılık, Taş Süslemeciliği Şanlıurfa'da sürdürülmekte olan geleneksel el sanatlarıdır. Bu sanatlar günümüzde Gümrük hanı ve çevresindeki tarihi han ve çarşılarda icra edilmektedir. Bu sanatların önemli bir kısmı halen yaşatılmaktadır.

CÜLHACILIK (BEZ DOKUMACILIĞI)

Yün ipliği, pamuk ipliği ve floş'un kamçılı tezgâhın tek ayakla çalışan çeşidi olan "cakarlı" ve 2-4 ayakla çalışan çeşidi olan "çekmeli" tezgâhlarda dokunarak "Yamşah" ("Necek"- "Çefiye") ve "Puşu" gibi baş örtüsü, "Ehram" gibi kadınların tüm vücudunu örtecek şekilde boy örtüsü haline getirilmesi sanatına Urfa'da "Cülhacılık" denilmektedir.

BAKIRCILIK

1960'lı yıllara kadar önemini koruyan bu el sanatı, Kazancı Pazarı ve Hüseyiniye Çarşıları'ndaki dükkânlarda çok sayıda usta tarafından sürdürülmüştür. 1960'lı yıllarda alüminyum, plastik ve daha sonraları çelikten imal edilmiş fabrikasyon türü mutfak gereçlerinin piyasaya hâkim olması ile bu sanat önemini yitirmiştir.

AĞAÇ OYMACILIĞI

Evlerdeki kapı ve pencere kanatları, Urfa'daki ağaç eserler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Kapı ve pencere kanatları dışında, Urfa'daki ağaç oymacılığının güzel örneklerine oda duvarları kaplamalarında, tavanlarda, camhâne tabir edilen nişlerde, sandıklarda ve ayna çerçevelerinde rastlanılmaktadır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

GERMÜŞ KİLİSESİ

UYGARLIKLAR ŞEHRİNDE KADİM BİR KİLİSE (GERMUŞ KİLİSESİ)

Germuş Kilisesi, Merkezin 10 km kuzeydoğusunda Germuş Dağlarının, eteklerinde kurulan Germuş Köyü'nde yer alır. Köyün bugünkü ismi Dağeteği'dir. Kilise alanı, bir akarsu, bir kilise(Aziz Yakup Kilisesi) ve kilisenin toplantı meydanından oluşur. Kilise, taştan ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Bu köy, Atatürk tarafından Üceymi Sümer Paşa adında Irak kökenli Hamidiye Paşası bir şeyhe hibe edilmiştir. Birinci Dünya savaşında Osmanlı Devletinin Suriye cephesinde önemli yardımları görülen bu paşa, savaştan sonra Türkiye'ye gelmiş ve buraya yerleşmiştir. Asıl ismi Üceymi Sadun Paşadır. Sümer soyadını 1934' te yürürlüğe giren soyadı kanunuyla birlikte almıştır.

www.ufakultur.gov.tr

e-mail: info@ufakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

GÖBEKLİTEPE

11.500 YILLIK DÜNYANIN EN ESKİ TAPINAĞI GÖBEKLİTEPE

Göbeklitepe'ye Mardin yolunun 10.km.sinden sola Edene yoluna sapınca 7.km sonra varılır. Şanlıurfa İl Merkezi'nin 17 km doğusunda Orencik (Karaharabe) Köyü'nün 3 km kuzeydoğusunda yer alan Göbeklitepe, adını bölgede bulunan taş yatır mezardan (ziyaretten) almaktadır. Göbeklitepe, M.O. 9.500 yani günümüzden 11.500 yıl öncesine tarihlenen Çanak Çömleksiz Neolitik yerleşim merkezidir. Göbeklitepe'de ortaya çıkarılan ilginç buluntular arasında Çöl Varanı, sürüngen kabartmaları, ağzı açık ve dişleri korkunç bir şekilde betimlenen kurt kafaları, Yaban Domuzları, Turna, Leylek, Tilki, Ceylan, Yabani Eşek, Yılan, Akrep, Yabani Koyun, Aslan Örümcek ve kafası olmayan insan kabartması, erkek heykelleri vb. ortaya çıkan bulgular 11.500 yıl önce yerleşik hayata geçen bu dönem insanının inançlarını yansıtan önemli bulguları oluşturmaktadır. Göbeklitepe üzerinde yapılan jeomanyetik taramalarda çapları 15 ile 25 metreye varan daire biçimli 20 alan tespit edilmiş ve ancak dört yapı katı ortaya çıkarılmıştır. Yapılan arkeolojik kazılar, Göbeklitepe'nin olağan dışı buluntuları ile dinsel/kutsal bir yerleşim merkezi olduğu kanısını uyandırmakta ve yorumlar hep bu yönde yapılmaktadır. Göbeklitepe, mimarlık tarihinin, resmin başlangıç tarihidir. İnsanoğlunun tek tanrılı dinlerden önceki çok tanrılı döneme ait ilk tapınağı, M.O. 5.000 yılına tarihlenen Malta Adası'ndaki tapınak olarak biliniyordu. Göbeklitepe yerleşiminin tespiti ile bu bilgiler geçerliliğini yitirmiş ve insanoğlunun ilk tapınağının günümüzden 11.500 yıl öncesine tarihlenen "Göbeklitepe Tapınağı" olduğu bilimsel verilerle kanıtlanmıştır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

GÜMRÜK HANI

GÜMRÜKHANI

Şanlıurfa-Halep kervan yolu doğudaki önemli ticaret yollarından biridir. Osmanlı Döneminde ticareti geliştirmek için ilimizde birçok han ve çarşı yapılmıştır. Gümrük Hanı Osmanlı han mimarisinin klasik örneklerinden olup, iki katlı, açık avlulu olarak inşa edilmiştir. Halil-ür Rahman Gölü'nden (Balıklıgöl) gelen su bu yapının avlusundan geçmektedir. Ünlü Türk Seyyahı Evliya Çelebi'nin gezilerini anlattığı Seyahatname adlı eserinde "Yetmişanı" adıyla, bazı kaynaklarda ise iki renkli taşlarından dolayı "Alacahan" adıyla geçen Gümrük Hanı, Şanlıurfa'daki hanların en güzel ve anıtsal örneklerindedir. Doğu cephesinde yer alan eyvan şeklindeki giriş kapısı üzerinde bulunan kitabede 1562 tarihinde Kanuni Sultan Süleyman Döneminde Behram Paşa tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Hanın kare şeklindeki avlusunun etrafını çevreleyen dükkânların üzerinde, ön kısımları revaklı ikinci kat odaları yer almaktadır. Giriş eyvanının üzeri mescit (namaz kılma yeri) olarak değerlendirilmiştir. Günümüzde zemin katı çayhane ve çeşitli dükkânlar, üst katı ise terziler tarafından kullanılmaktadır. Nostaljik ve otantik bir ortamda dilenmek ve yorgunluk çayı içmek için ideal bir yer...Gümrükhanı çevresinde hala dimdik ayakta durmaya direnen 12 han, tarihi çarşı ve pazarlar vardır. Bu yüzdendirki hanlar bölgesi olarak bilinir ve tanınır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 ŞanlıurfaTel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

HALEPLİBAHÇE MOZAIKLERİ

HALEPLİBAHÇE MOZAIKLERİ

II. dönem kazıları sırasında ulaşılan KTICIC Mozaığının, bordur kısımları temizlenemediğinden nasıl bir motifi olduğu tam olarak anlaşılamamıştır. Ana sahnede başının üst kısmında KTICIC yazdığı için bu ad verilmiştir. Bu kadın mozaığı kare çerçeve içine yapılmıştır. Elinde ya bir anahtar ya da adaleti temsil eden terazinin kulpunu tutmaktadır. Sarı, yeşil, siyah, gri, beyaz mozaik taşlarından yapılmış elbisesi omzundan bir düğme ile tutturulmuştur. Arkada ise yeşil ve siyah taşlardan bir fon özelliği gösteren ve iki yanındaki duvara asılı duran bir örtü bulunmaktadır. Takılar, erken Bizans örneklerine benzemektedir. Boş alanlar Amazon Mozaiklerinde olduğu gibi balık pulu motifindedir. Bu mozaığe, Antakya Daphne ve Kıbrıs Kourion'da da rastlanılmıştır.

Kticic mozaığının kuzeyinde, kısmen açığa çıkarılmış orta sahnesinde, zenci bir kölenin iple çektiği zebra tasviri bulunmuştur. Diğer bir mozaik AKHILEUS, KHRION ve OETIC (Akhileus, Khrion ve Thetis) Mozaığı'dır. Ana sahnesinde AKHILEUS, KHRION, ve OETIC isimleri yazılıdır. Bordür kısmında atlar, boğa ve koyunlar otlarken tasvir edilmiştir. Atların, İstanbul Büyük Saray Mozaiklerindeki atlarla aynı üslupta yapıldığını söylemek de mümkündür. Bir atın üst kısmında "TABIAC" ismi okunmaktadır. Mozaiklerinin işçiliği ve boyutları, buradaki yapının önemli bir bina olduğunu göstermektedir. Segal'in söz ettiği "Balıklıgöl civarındaki yazlık saray" olabileceği ihtimali mevcuttur. Mozaiklerin İstanbul Büyük Saray Mozaikleri ile benzerliği göz önüne alınarak 5.yüzyıla ait olduğu söylenebilir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

HALEPLİBAHÇE AMAZON MOZAIKLERİ

ŞANLIURFA HALEPLİBAHÇE AMOZON MOZAIKLERİ

Halil'ür-rahman Gölü'nün kuzeydoğusunda antik kentin sınırları içerisindeki Haleplibahçe'de, 2007 yılında yapılan kazılarda, günümüzden 3000 yıl önce Egeden, Karadeniz'e ve Anadolu'nun içlerine uzanan kültür havzasında, erkek egemenliğine karşı savaşan kadınların av sahnesi mozaïği bulundu. Savaşçı Amazon kadınları bu havza içerisindeki devletlerin ve milletlerin mitoloji, tarih ve edebiyatında efsanevi olarak anlatılır. M.S.3'üncü yüzyılda yapıldığı tahmin edilen Haleplibahçe Mozaiklerinde "Savaşçı Amazon Kraliçelerinin Mozaïğe Resmedilmiş Dünyadaki İlk Örnekleri"ne rastlanılmıştır. Uzmanlar, Haleplibahçe Mozaiklerini mozaik tekniği, sanatı ve 1-4 mm² ebadında Fırat Nehri'nin orijinal taşlarından yapılması ve benzeri özelliklerinden dolayı, dünyanın en kıymetli mozaïği olarak tanımlamaktadırlar. Av sahnesi mozaïğinin kenar bordürlerinde, geometrik motifler, bitki desenleri, güvercin, kanatsız çocuk erosu, sincap, ördek, kaplan, keklık, ceylan ve tazi figürlerine yer verilmiştir. Mozaïği çevreleyen bordürün köşelerinde ise Urfa halkının "Edessa Güzeli" diye adlandırdığı, genç kız maskına yer verilmiştir. Ana sahnede dört amazon kraliçesi Hippolyte (Hipolite), Antiope, Melanippe (Melanipe) ve Pentehesileia (Pentesilya) savaşçı amazon kadınlarına özgü giysileriyle, tek göğüslü olarak at üstündeki av sahneleri tasvir edilip Grekçe isimlerine yer verilmiştir. Bu sahneler bugüne kadar rölyeflere resmedilmişti, kraliçelerin Grekçe isimleri ile yer aldığı av sahnesinin mozaïğe resmedilmesi dünyada ilk defa Urfa'da Haleplibahçede ortaya çıkmıştır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

HALFETİ

i.H.Karaca

HALFETİ

Birecik Baraj Gölünün suları altında kalan tarihi ilçe M.Ö. 855 yılında Asur Kralı III. Salmanassar tarafından fethedildiğinde "Sitamrat" adını taşıyordu. Yunanlılar bunu değiştirerek "Urima" adını vermişlerdir. Süryaniler ise, ilçe için "Kal'a Rhomeyta" ve "Hesna d'Romaye" adlarını kullanmışlardır. Arapların eline geçtikten sonra "Kal'at-ül Rum" adı takılmıştır. XI. Yüzyılda Bizanslıların eline geçince bu kez "Romaion Koyla" adını almıştır. 1290 yılında Memlük Sultanı Eşref tarafından fethedilen ve son kez tamir edilen şehre "Kal'at-ül Müslimin" adı verildi. Halfeti ismi Cumhuriyetle birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Çevresinin Fırat nehrinin sularıyla çevrili olmasından dolayı Güneydoğunun Bodrum'u olmaya aday bir ilçedir.

RUMKALE

Rumkale, Birecik Ovası'nın ve Halfeti'nin kuzeyinde, Fırat Nehri'nin kıyı kesiminin doğusunda, Şanlıurfa yoluna bakan bir tepe üzerindedir ve Birecik'i kuzeyinden ve kuzeydoğusundan sınırlar. Rumkale Fırat'a nazır bir tepede görülmeye değer bir yerdir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Sait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

HARRAN

HARRAN

Harran, Şanlıurfa'nın güneyinde, Merkeze 48 km. mesafededir. Harran, etimolojik yapısı itibariyle eski uygarlıklarda "yolların kavuştuğu yer", "kavşak" anlamına gelmektedir. Onasya dili olan Akatça'daki "Harranu" sözcüğüyle "Seyahat ve Kervan" anlamına gelir. Sosyolojik ve tarihsel düşünüldüğünde ise, Medeniyetlerin Doğduğu ve Buluştuğu Kent anlamını içermektedir. Harran'ı bütün bir ova ile birlikte algılamak, anlamak ve tanımak gerekir. Harran, özellikle Assur Ticaret Kolonileri devrinde Anadolu ile sıkı ticari ilişkiler yürütmüş olan Assurlu tüccarların uğrak yeri olmuştur.

Harran ve çevresinde Neolitik döneme ait birçok bulgu bilimsel olarak tespit edilmiş ve bölge tarihi günümüzden 10.000 yıl öncesine endekslenmiştir. Bu bağlamda ova genelinde çeşitli kültürlerin yaşadığı çoğu höyük olan 208 eski yerleşme yeri tespit edilmiştir. Bu bilimsel tespitten sonra M:Ö. III bin bilgileri çöpe atılmış ve Harran tarihi yeniden yazılmaya başlanmıştır. Harran, ilkel dinlerden, çok tanrılı ve tek tanrılı dinlere ait inançların ve bu inançlarla bağlantılı kültürlerin yüzyıllarca yoğrulduğu, kaynaştığı tarihi bir kent... Harran, dünyada üç büyük felsefe ekolünden "Harran Ekolü" nün merkezi...

Tarih boyunca Harran şehri önemli bir çekim merkezi olmuştur. Höyüğüyle şehri çevreleyen surlarıyla, 6 adet şehir kapısıyla, hala dimdik ayakta duran iç kalesiyle, Türkiye'de İslam mimarisinde yapılmış en eski cami olan Harran Ulu Camisi ve gözetleme kulesiyle, dünyada başka örneği olmayan konik Harran evleri ile "Dünya Kültürel Mirasına girmesi gereken Tarihi Bir Kenttir".

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

KUTSAL MENDIL (HAGION MANDYLION)

+ΜΑΚΑΡΙΟΙΣ ΕΓΓΥΡΕΚΑΙ Η
ΕΣΑΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΙΟΠΕ ΠΙΣΤΕΥΣΑC
ΔΕ ΤΟΙΝΑC ΟΙC ΕΤΑΙC ΟΙΔΑΤΑΝ ΤΟC
ΠΡΟC ΕΔΕΟΝ ΕCΤΙ ΔΙΟΝ ΤΕCΤΑΝ ΗΝ
ΠΛΗΡΩC ΔΙΔΑΞΑΝ ΗΦΘΗΝ ΔΙΜΕ
ΔΙΤΟC ΕΛΛΩΔΕC ΟΙΕΝ ΑΤΩΝ ΜΑ
ΟΝ ΤΟΝ ΚΑΙ ΒΩΜΑΝ ΟCΤΙC ΚΑΙ ΤΟ
ΗΝ ΔΙΩΝ ΗΟΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗ ΗΝC ΟΙ ΠΑ
ΤΗ ΠΟΛΕΙC ΟΝ ΤΟΙ ΗC ΕΙΤΟΙΚΑΝ ΟΝ
ΤΙC ΔΥCΑΙ ΔΑΥΤΗ ΗC ΟCΤΙC CΥΝ ΤΕΛΕΙ
ΚΑΝ ΗΜΩΝ ΗC ΔΥ

ΠΟΛΗC CΟΥ ΗΤΙC ΚΑΛΕΙΤΑΙ ΕΔ
ΕΙC ΕΜΕ Η ΕΩΡΑΚΩC ΗC ΟΤΙ ΗΓΕΚ
ΠΕΡ ΔΕ ΧΕΡΑ ΥΑC ΜΟΙ ΤΟΝ ΕΛΕΕΙΝ
ΕΝ ΤΑΥΘΑΤΗ ΗΡΩCΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ
ΠΡΟC ΤΟΝ ΑΠΟCΤΕΙΛΑΝΤΑ ΜΕ ΠΡΑ
ΘΙ ΤΩΝ ΜΟΝΟΝ ΜΑΤΕΡΑ ΔΔΑΙ
ΠΑΘΟC CΟΝ ΕΒΕΡΑΤΕΥCΕΙ ΚΑΙ ΕΩ
ΡΑC ΧΟΙ ΚΑΙ ΤΟΙC CΥΝCΟΙ ΠΑC ΚΑΙ
ΠΡΟC ΤΟ ΜΗ ΔΕΝ ΑΤΩΝ ΕΧΕΡΟΙΚΑ
ΑC ΔΕ ΚΟC ΜΟΝΑΜΗΝΤΑ ΕΠΙCΤΟΝ ΤΟΥ

HZ. İSA'NIN MEKTUBU VE KUTSAL MANDYLİON

Hz. İsa'nın peygamberliği döneminde Urfa, Abgarların idaresinde olup, V. Abgar Ukama, tarafından, Hz. İsa'ya hitaben bir mektup yazarak, Hıristiyanlığı benimzediklerini belirtir ve Hz. İsa'yı Urfa'ya davet eder. Hz. İsa, Edessa Kralı V. Abgar Ukama'ya hitaben şu mektubu yazar; "Ne mutlu sana Abgar ve Edessa adındaki kentine! Ne mutlu, beni görmeden bana inanmış olan sana! Çünkü sana devamlı sağlık bahşedilecektir. Senin yanına gelmem hususunda bana yazdıklarına gelince, bilesin ki, görevlendirilmiş olduğum her şeyi burada tamamlamak ve bu işi bitirdikten sonra beni göndermiş olana, Rabbime dönmem gereklidir. Sana ızdırplarını (hastalıklarını) iyileştirmek, sana ve seninle beraber olanlara ebedi yaşam ve barış bahşetmek, ayrıca senin kentine dünyanın sonuna kadar düşmanlar tarafından boyun eğdirilmemeyi sağlamak üzere havarilerimden birisini, Thomas da denilen Adday'ı göndereceğim, âmin. Efendimiz İsa'nın mektubu."

Hz. İsa Çarmığa gerilirken üzerine kefen bezi giydirilir ve çarmığa gerilir. Hz. İsa'nın kefen bezinde mucizevi bir şekilde Hz. İsa'nın sülyetinin adeta nakşedildiğini gören havarisi Adday, kefeni Hz. İsa'nın vasiyeti üzerine Urfa'ya getirir ve dönemin Kralı Abgar'a teslim eder. Kutsal Kefen, Abgar'ın ve ahalisinin tutulduğu cüzam hastalığını iyileştirmek üzere "Kızıl Kilise" ye (bugünkü Ulu Câmi) törenle salınır. Kuyunun suyu artık şifalı bir hal almıştır. Bu sudan içen ve yıkanan o günkü hastalıklarından kurtulurlar. Bu kefen sarayının en sağlam yerinde yıllarca muhafaza edilir. Abbasiler ile Bizanslılar arasında yapılan savaşta, esir düşen Müslüman askerlerin serbest bırakılmasına karşılık olarak, Kutsal Kefen veya Kutsal Mendil Bizans komutanına verilir. Hıristiyan âleminde Edessa Mandylion'u olarak bilinen Kutsal Mendil İtalya'nın Torino Müzesi'nde en kıymetli eser olarak sergilenmektedir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa

Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız

Editör: Mehmet Sait Rizvanoğlu - Bayram Soykan

Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Ne zaman ve kim tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. 1930 yıllarında Mutasarrıf Münir Bey tarafından restorasyonunu yaptırılarak çevre köylerden gelen kız öğrencilere yönelik köy yatılı mektebi olarak hizmet vermiştir. 1980'li yıllarda il Jandarına; 1993-2003 yıllarında Şanlıurfa Valiliği İl Özel İdaresi; 2004-2005 yılları arası Şanlıurfa Valiliği Sivil Savunma Müdürlüğü hizmet binası olarak kullanılan tescilli tarihi yapı, Kasım 2005'te Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne tahsis edilmiştir. Binayı çevreleyen bahçe kısmı Şanlıurfa tarihini ve kültürel değerlerini içeren rölyef, mozaik, heykel ve bitki dokusuyla mutlaka görülmesi gereken bir "Kültür Bahçesi" haline getirilmiştir. Kültür Bahçesinde 2000 yıl öncesine ait (M.S.3.yy.) kaybolan Urfa Mozaiklerinin 8 adedinin ve 2007 yılında Balıklıgöl'ün yanı başındaki Haleplibahçe'de ortaya çıkan savaşçı amazon kraliçelerinin av sahnesi mozaiklerinin imitasyonları; 11.500 yıl öncesine ait dünyanın en eski heykeli (Balıklıgöl heykeli); 11.500 yıllık dünyanın en eski tapınağı olan Göbeklitepe Tapınağının 2 adet "T" steli ve Nevalaçolı totemi imitasyonları yaptırılarak kültür bahçesinde sergilenmeye başlanmıştır. Kültür Bahçesinde, sahne kısmına Urfa Kalesi, Balıklıgöl, Harran Ulu Cami, Harran İç Kale, Harran Kümbet Evleri ve Merkez Ulu Cami rölyefleri yaptırılmış. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ek binasında; geleneksel el sanatları ve kültürel alanda 29 dalda verilen teorik ve uygulamalı kursları; Şanlıurfa'da ilk defa oluşturulan Urfa Arşivi; Behçet Arbi Segi Salonu ve Şark Odası ile gezerken hayran kalacağınız mutlaka görmeniz gereken mekânlardır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

KARACADAĞ KAYAK MERKEZİ

KARACADAĞ KAYAK MERKEZİ

Güneydoğu Anadolu bölgesi genelde karasal iklime sahiptir. Bölge içinde karın yerde kalış süresi çok kısadır. Bu bölge içinde kar tutan ender yerlerden biri, Şanlıurfa'nın Siverek İlçesinde yer alan Karacadağ'dır. Dağın bu özelliğinden faydalanmak ve bölge turizmine kazandırmak amacıyla Valilik tarafından kayak pistleri yapılmıştır. 600-700 m. uzunluğunda pistler için 250 m.lik bir lift yapılmıştır. Kayak merkezimiz, Siverek İlçemize 60 km. mesafededir. 1999 yılında 60 m² 'lik bir kafeterya ile 30 m²'lik Bungalov tipi ev yaptırılarak hizmete sunulmuştur.

Kayma sezonu kasım ayından itibaren dört aydır. Yakınlığı nedeniyle Siverek ve Diyarbakır'dan yoğun iç turizm hareketliliğine sahne olan kayak pistinin hafta sonu yoğunluğu görülmeye değerdir. Karacadağ, Mayıs-Eylül ayları arasında çevredeki köylüler tarafından yayla olarak kullanılmaktadır. Burada, siyah kıl çadırlarda sürdürülen yayla yaşamında yörenin tüm kültür ve folklor zenginliğini izlemek mümkündür. Bu nedenle Karacadağ, hem kış hem de ilkbahar döneminde gezi yapılabilecek bir turizm bölgesidir. Kışın kayak yapmak için, baharda farklı kültür zenginliklerini inceleme fırsatı bulmak için: Yolunuz mutlaka bu şehre düşmeli...

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

MAHMUTOĞLU KULESİ

MAHMUTOĞLU KULESİ

Şanlıurfa şehir merkezinde Beykapısı mevkiindeki bu kule, şehir surlarının devamı niteliğindedir. Şehir surlarının Beykapısı ile bağlantılı kısmına inşa edilen Kule'nin doğu cephesinde beş satırdan oluşan Ermenice yazılı kitabede kullanılan tarih Ermeni Takviminin 571. yılıdır. Bu da miladi olarak, 19 Şubat 1122-18 Şubat 1123 tarihleri arasındadır. Kitabe kulenin inşası mı? veya onarımı ile ilgili mi? bu konuda kesin bir bilgi verilmemektedir. Bu kitabeye istinaden bazı yazılı kaynaklar kulenin Haçlı Kontluğu döneminde inşa edildiğini belirtmektedir. Bu kule Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde kapı ağalığı Mahmutoğlu ailesine verildiğinden onların ismiyle tanınmıştır. Yani Mahmutoğlu Kulesi. Kule bu ailenin mülkiyetinde olduğu için bugüne kadar her hangi bir restorasyon görmemiştir. Kulenin kurtarılması için ivedilikle ailenin tasarrufundan çıkarılarak yerel yönetimlere devredilmesi gerekmektedir. Kulesi, kalesi ve hendeği olan şehirler önemli şehirlerdir. Bu tür yapıların gelecek nesillere aktarılması ve turizme kazandırılması gerekmektedir. Kulenin bugünkü mevcut haliyle turizme hizmet etmesi mümkün değildir. Kulenin içine girmek, kulenin üzerine çıkıp şehri seyretmek mümkün değildir. Sadece dışarıdan görülebilmektedir. Umarız ki bu kule en kısa zamanda Şanlıurfa'nın var olan Kültürel Mirasının en önemli eserlerinden biri olur...

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

T.B.M.M. EVİ (KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI KORUMA KURULU EVİ)

KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

TBMM.(Türkiye Büyük Millet Meclisi) Evi, Şahapzâde Bakır Evi, Arabizâde Reşit Efendi Evi gibi isimlerle tanınır. Kelleci Çayı Sipahi Sokak No:11'dedir. Selamlığa (erkekler bölümü) geçiş veren sokak kapısı üzerindeki kitabeden evin 1674 tarihinde yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Şahapzâde Bakır Evi, zengin taş işçiliğiyle ve avlunun batısındaki haremlik ve selamlığı ayıran duvarın üst kısımlarında sıralanan sağır pencere nişleri ile görülmeye değer örnek bir geleneksel Urfa evidir. Küçük bir selamlık bölümünden sonra geçilen haremlik bölümü, oldukça geniş avlusuyla dikkat çeker. Avlunun kuzey, güney ve doğusundaki tüm mekânların altında avluyu üç yönden çevreleyen kiler ahır ve depolar bulunur. Kışlık eyvanın ön tarafı ahşap sütunlar üzerine oturan bir revakla şekillendirilmiştir. Evin kuzeydoğu köşesinde yer alan mutfak, kuzey duvarı arkasındaki hamam ve su haznesi, mutfak ocağının ateşi ile ısıtılır. Yapı, hamam bölümüne avludan ve yatak odasından bir girişle ulaşılır. Bu özelliğiyle ayrı bir önem arz eder. Mülkiyeti İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği'ne ait olan tarihi tescilli yapı, 2006 yılında kurulan, Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna tahsis edilmiştir. Hafta sonları kapalı olup mesai saatleri dâhilinde ziyaretçilere açıktır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

DERGAH (MEVLİD-İ HALİL CAMİİ)

MEVLİD-İ HALİL MAĞARASI VE CAMİİ

Nemrûd Bin Ken'an, putlara tapan zalim bir hükümdardır. Nemrûd, bir gece rüyasında başının üzerinde parlak bir yıldızın doğduğunu, parlaklığıyla ay ve güneşi gölgede bıraktığını, sonra bu yıldızın parlaklığıyla ay ve güneşin bir mum gibi söndüğünü ve bu yıldızın yeryüzüne aydınlık saçtığını görür. Nemrûd, devrinin en meşhur müneccim ve kâhinlerine gördüğü rüyayı anlatır ve yorumlamalarını ister. Rüyanın yorumunda ittifakla çıkan karar "söz konusu yıldızın bu sene içerisinde memleketinde doğacak bir çocuğa delalet ettiğini ve bu çocuğun kendisini peygamber olarak ilan edip, halkında desteğini alarak hükümdarlığını sona erdirip, tahtını ve tacını yıkacağını" söylerler. Bunun üzerine Nemrud hamile olan bütün kadınların öldürülmesini emreder. Alınan bu kararlar pek çok anne ve masum çocuk öldürülür. Nemrud'un puthanelerinde putlar yapan Azer (Terah), Nuna Hatunla evli olup 8 yıldır çocuk sahibi olamamıştır. İşte tam bu katliam ve vahşet ortamında Nuna Hatun gebe kalır. Hamileliği ilerleyen Nuna Hatun gizlice şehrin dışına çıkar ve bir mağaraya sığınır ve orda çocuğunun doğurur. Adını da toplumun babası anlamına gelen "İbrahim" koyar. Nuna Hatun her sabah süt sağma bahanesiyle şehrin dışına çıkar, gizlice mağaraya gelir, evladına gerekli bakımı yapar, emzirdikten sonra evine geri döner. Rivayetlere göre Hz. İbrahim (a.s.) mağarada mucizevi bir hayat sürmüştür. Allah (C.C.)'ın lütfuyla bir parmağından süt, bir parmağından bal, yanı başında yerden kaynakayan bir pınar, her gün gelip onu annesinden hariç onu emziren bir ceylan varmış. Hz. İbrahim (a.s.)'in doğumunun gerçekleştiği mağara Şanlıurfa'da "Mevlid-i Halil Mağarası" diye adlandırılmakta ve ziyaret edilmektedir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

MUSTAFA KEMAL PAŞA ANITI ÇEŞMESİ

MUSTAFA KEMAL PAŞA ANIT ÇEŞMESİ

Mustafa Kemal Anıt Çeşmesi, Mustafa Kemal Paşa henüz Atatürk unvanını almadan Onun adına Türkiye'de dikilen ilk anıt olması bakımından büyük önem taşımaktadır. I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa komutasında savaşıyor Urfalı şehit ve gazilerin hatırasına 1917 yılında Mutasarrıf Şehit Nusret Bey tarafından yaptırılmıştır. İki bölümlü olarak yapılan anıt üzerinde Kafkas yolu, Ankara yolu, Bağdat yolu ve şehir merkezine giden Mustafa Kemal Paşa caddesini gösteren yazılar ve ok işaretleri bulunur. Diğer bir adı da Yol Gösteren Çeşmesi'dir. Çanakkale Şehitleri Abidesi diye de bilinmektedir. İlk yapıldığı yılda Vali konağı önüne dikilen anıt, 1972 yılında, Şanlıurfa şehir merkezinin kuzeyinde, Gaziantep-Diyarbakır-Mardin yolu kavşağındaki "Abide Parkı" içersine taşınmıştır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa

Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız

Editör: Mehmet Sait Rizvanoğlu - Bayram Soykan

Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

URFA SIRA GECESİ

SIRA GECESİ (Yöresel bir gelenek)

Şanlıurfa folkloru denince; türküleri, hoyratları, çiğköftesi ve "sıra geceleri" akla gelir. Özellikle kış gecelerinde, yaşları, işleri ve ekonomik durumu birbirine yakın arkadaş gruplarının, her hafta bir arkadaşın evinde olmak üzere, haftada bir gece, belirli bir niteliğe ve düzene göre sıra ile yaptıkları toplantılara "Sıra Gecesi" denmektedir. Sıraya katılanlar, sıra gecesinin kurallarına uymak zorundadır. Bu kurallardan bazıları şöyledir: Önceden belirlenen sıraya gelme saatine uyulur, uymayanlara ceza verilir. Sıraya gelen misafirler veya yaşça büyük olanlar, saygı ifadesi olarak üst tarafta oturtulur; ev sahibi ise kapıya yakın oturur. Sıra gecelerinin en önemli fonksiyonlarından biri sohbettir. Konuşulan konular, sıra gezenlerin mesleklerine, kültür ve sanat seviyelerine, tahsillerine göre değişirse de, sırada; sağlık, eğitim, siyaset, ekonomi, sanat, edebiyat, dini konular konuşulur. Bazı sıra gecelerine, sıradakilerin merak ettikleri veya ilgi duydukları konunun uzmanı bir misafir özellikle çağrılır ve onun konuşması dinlenir, ondan istifade edilmeye çalışılır. "Çiğköfte" sıra gecelerinin vazgeçilmez ve değişmez yemeğidir. Urfa'nın kurtuluşu için direniş kararları Urfa Sıra Gecelerinde verilmiştir. Sıra gecesi, bir cemdir, hoşgörü ve sevgi ortamıdır, acıyı ve mutluluğu paylaşmaktır, tanışmak ve kaynaşmaktır, memleketin dertleriyle dertlenmektir, yardımlaşmadır, oturma, kalkma, konuşma ve davranış adabının öğrenildiği, samimi ortamlardır. Sıra gecesi, çok yönlü bir oluşumdur, siyaset okuludur, geleneklerin yaşatıldığı gecelerdir, musiki ve muhabbetir. Aynı zamanda bir "Halk Konservatuvarı"dır. Sıra gecesinde müzik icra edilirken konuşmak, sohbet etmek hoş karşılanmaz.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

SOĞMATAR ANTİK ŞEHİRİ

SOĞMATAR ANTİK KENTİ

Harran ilçesi üzerinden Şuayb Antik Şehri yolu takip edilerek 57 km. sonra Soğmatar'a ulaşılır. Bu tarihi kent Merkez İlçe Yardımcı (Sumatar) Bucağı'na bağlı Yağmurlu Köyü içersindedir. Soğmatar Antik Şehri Şuayb Antik Şehri'ne 15 km. Harran'a ise 53 km. mesafededir.

Soğmatar'ın tarihteki esas önemi ay, güneş ve gezegenlerin kutsal sayıldığı pagan dininin bir merkezi olmasından alır. Soğmatar Höyüğü'nün kuzeyindeki mağara Sin (Ay) ve Şamaş (Güneş) tanrılarına tapınma amaçlı bir tapınaktır. Mağaranın kuzey, batı ve güney duvarlarında, tanrı ve soylu kişilere ait olduğu düşünülen kabartmalar mevcuttur. Bu kabartmalar arasında Süryanice yazıtlar vardır. Batıdaki kabartmaların üzerindeki hilal motifi dikkat çeker. Bu bölgede en önemli tanrı "Tanrıların Efendisi" olan Maralahe'dir. Bölgenin merkezindeki tepe "Kutsal Tepe" olarak adlandırılmış ve Maralahe için açık hava sunağı olarak kullanılmıştır. Soğmatar'ın güneyindeki dağ yamacında yer yer tanrı kabartmalarının ve zemine kazılmış yazıtların olduğu bir tepe (Kutsal Tepe), 6 adet kare ve yuvarlak planlı mozole (Anıt Mezar), iç kale ve ana kayaya oyulmuş çok sayıda kaya mezarı bulunmaktadır. Mezarlık alanda tespit edilen bazı dinsel motiflerden, insanların Soğmatar'ı mezarlık ve ibadet yeri olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Soğmatar'ın, Harranlılara ait ay ve gezegen tanrıları için tapındıkları bir kült merkezi olduğu bilimsel olarak tespit edilmiştir. Soğmatar Antik Şehrindeki tarihi kuyunun Hz. Musa Kuyusu olduğu rivayet edilir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

ŞANLIURFA MÜZESİ

SANLIURFA MÜZESİ

Şanlıurfa'da müze kurma girişimleri 1948 yılında başlar. Mevcut müzemizin 1965 yılında temeli atılır ve 1969 yılında ziyarete açılır. Kazılarda çıkarılan ve vatandaşlardan alınan eserlerle müzemiz oluşturulmuştur. Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi sahip olduğu 74.000 eser sayısı ile Türkiye'nin 5. büyük müzesidir. Paleolitik Döneme kadar uzanan bir çok arkeolojik eser Müzemizde sergilenmektedir. Şanlıurfa Müzesinde ziyaretçiler için; üç adet arkeolojik, bir adet etnografik eser salonu olmak üzere 4 adet teşhir salonu, çok amaçlı salon ve kütüphane yer almaktadır. Şanlıurfa Müzesi'ni Pazartesi günleri hariç, mesai saatlerinde ziyaret edebilirsiniz.

11 500 YILLIK DÜNYANIN EN ESKİ HEYKELİ (BALIKLIĞÖL HEYKELİ)

Balıklıgöl Çevre Düzenleme Projesi kapsamında, bugünkü "Kent Platosu" olarak adlandırılan yerde 1994 yılında yapılan kazı çalışmalarında insan boyutunda kalker taştan yapılmış gözleri obsidyen taşından olan bir heykel bulunmuş ve Şanlıurfa Müzesi'ne teslim edilmiştir. 1997 yılında H.U. Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Bahatin ÇELİK, heykelin bulunduğu alanda arkeolojik araştırmalar yapmıştır. Balıklıgöl yakınında yer alan bölgede çakmaktaşı ve obsidyenden yapılmış ok ve mızrak uçları gibi malzemeler bulur. Buluntular ve heykel üzerinde yurtdışında yaptırdığı radyokarbon analizinde, buluntuların Neolitik Çağ'a (M.O. 9.500) tarihlendiğini ortaya çıkarır. Heykel Yrd. Doç. Dr. Bahatin ÇELİK tarafından Dünyaya Balıklıgöl Heykeli olarak tanıtılmıştır. "11 500 Yıllık Dünyanın En Eski Heykeli Balıklıgöl Heykeli" Şanlıurfa Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

SUAYB ANTİK ŞEHİRİ

ŞUAYB ANTİK ŞEHİRİ

Güneydoğu'nun Efesi diye tabir edilen Şuayb Antik Şehri, "Harran-Soğmatar Turizm Yolu" güzergâhındadır. Harran'dan sonra Han el-Ba'rür Kervansarayı'na oradan da 25 km. sonra Harran ilçesine bağlı Özkent Köyü adıyla anılan tarihi Şuayb Antik Şehri'ne varılmaktadır. Şuayb Antik Şehri, adını Şuayb peygamberden alır. Kalıntılar arasındaki bir mağara Şuayb Peygamber'in Makamı olarak ziyaret edilmektedir. Şuayb Antik Şehri'nde bu güne kadar arkeolojik kazı yapılmamıştır. Bu tarihi kentteki mevcut mimari kalıntıların Roma devrine ait olduğu tahmin edilmektedir. Oldukça geniş bir alana yayılan bu tarihi kentin etrafı, yer yer izleri görülen surlarla çevrilidir. Kent merkezinde çok sayıda kaya mezarı üzerine kesme taşlardan yapılar inşa edilmiştir. Yapıların bazı duvar ve temel kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir. Rivayetlere göre bir kıptiyi (Mısır'ın yerel halkından biri) öldürerek Mısır'dan kaçan Hz. Musa Şuayb şehrine gelip yerleşmiştir. Hz Şuayb'ın kızı ile evlenerek burada çobanlık yapmıştır. Ünlü atasını Hz Şuayb'den alıp Tur Dağına çıkmıştır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

TAKILAR

TAKI

Şanlıurfa'da kadın takıları malzeme ve şekil bakımından 5 bölgede incelenebilir. Takıların genel adı "Hışır"dır.

1) İl Merkezi Takıları

Gerdanlıklar, küpeler, kolyeler, bilezikler, yüzükler, iğneler, kemerler. İl merkezi takıları genelde altındır.

2) Siverek-Viranşehir Yöre Takıları

Gerdanlıklar, küpeler, kolyeler, bilezikler, yüzükler, iğneler, kemerler genelde altın veya gümüş işlemeli takılardır. Gümüş takılar genelde zengin işlemeli olup Süryani işi olarak bilinen telkarilerdir.

3) Hilvan-Bozova-Suruç Yöre Takıları

Bu yörelerde gümüş ya da altın taklidi kullanılır. Tepelik, Üçkor, Levzik, Reşme, Gerdanlık, Tasma(Beğnik), Küpe, Frenkbağı, Hamaylı, Göğüslük, Kemer, Bilezik, Hızma, Halhal, Saç Kору, Saç iğnesi, Enselik, Maşallah.

4) Birecik-Halfeti Yöre Takıları

Gerdanlıklar, küpeler, kolyeler, bilezikler, yüzükler, iğneler, kemerler. Takılar genelde altındır.

5) Akçakale-Harran-Ceylanpınar Yöre Takıları

Harran'da başta takı kullanılmayıp hızma, küpe, bilezik ve kemer türü takılar yaygındır. Harran yöresinin başlıca takıları şunlardır: Hizem, Verdine, Hinnegiy, Lebe, Zincir, Suver, Hatem, Hücuz(Halhal), Dille'e.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Sait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

TELLA DİKMELERİ

TELLÂ MAR YAKUP MARTYRIONU ve FISILTA MANASTIRI

Süryani cemaatinin evrensel metropoliti Mar Yakup Martyrionu ve Fisilta Manastırı, halk arasında Tella Dikmeleri olarak bilinir. Şanlıurfa bölgesindeki Bizans dönemi Hıristiyanlık yapılarının en büyük örneklerinden biridir. Şanlıurfa'ya bağlı Viranşehir ilçe merkezindeki İbrahim Paşa Konağı'nın batısındadır. Tella Martyrionu (dikmeleri) kubbesinin bazalt taşından örülmüş, sekiz paye üzerine oturmuş, sekizgen planlı bir yapıdan meydana geldiği arşiv bilgileri ve mevcut kalıntılardan anlaşılmaktadır. Yüzyılımızın başlarında sekiz payesinin tamamı ayakta olan bu yapının günümüze sadece bir payesi gelebilmiştir. Büyük bir nekropolün ortasına inşa edildiği anlaşılan bu yapının önemli bir aziz için Martyrion (şehitlik) olarak IV.-V. yüzyıllar arasında inşa edilmiş olabileceği tahmin edilmektedir. Ancak böylesine görkemli bir Martyrion'un Viranşehir'de doğan, sonraları kendi adıyla "Yakubilik" olarak anılan "Monofizit" Süryâni cemaatini dağıtık bir halden kurtarıp toparlayan ve "Tibelo" (Evrensel Metropolit) unvanına kadar yükselen, 578'de Mısır'da ölen, cesedi 622'de Viranşehir'e getirilen Mar Yakub'un gömüldüğü "Fisilta Manastırı" olma ihtimali yüksektir. Kalıntılar arasında bulunan çok sayıda mozaik tanesinden yapının zengin mozaik süslemeli olduğu anlaşılmaktadır. Viranşehir ilçe merkezi ve kırsal birçok uygarlığa ait tarihi yapıları ve arkeolojik eserleri bağrında taşımaktadır.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa

Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız

Editör: Mehmet Sait Rizvanoğlu - Bayram Soykan

Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89

URFA KALESİ

URFA KALESİ

Urfa Kalesi, il merkezinin güneybatısında Halilürrahman Gölü'nün (Balıklıgöl) yanı başındadır. Urfa Kalesi'nin üç tarafı kayadan oyma derin savunma hendeği ile çevrili olup kuzey tarafı ise sarp kayalıktır. Kalenin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, kale ve çevresinde günümüzden 11.500 yıl önce yerleşik bir hayatın olduğu bilimsel olarak tespit edilmiştir. Bunun kanıtı, Şanlıurfa müzesinde sergilenen "11.500 yıllık Dünyanın En Eski Heykeli" olan Balıklıgöl Heykelidir. Kale üzerindeki Korinth başlıklı iki sütun yer alır. Doğudaki sütun üzerindeki Süryanice kitabe: "Ben askeri komutan BARSAMAS (Güneşin oğlu)"ın oğlu AFTUHA. Bu sütunu ve üzerindeki heykeli Veliaht Prens MA'NU kızı, Kral MA'NU eşi, hanımefendim ve velinimetim kraliçe ŞALMETH için yaptırdım" yazılıdır. Kitabe adı geçen Kral MA'NU 240-242 yıllarında hüküm sürmüştür. Kale üzerinde; Seleukoslar, Bizans ve İslami devirlere ait çok sayıda yapı kalıntısı bulunmaktadır. Duvarlarında yer alan kitabelerden kalenin; 814 yılında Abbasiler döneminde, Seleukoslar dönemine ait kalıntılar üzerinde yeniden inşa edildiği, Selçuklular, Eyyubiler, Memlükler, Akkoyunlular ve Osmanlılar dönemlerinde çeşitli onarımlar geçirdiği söylenilebilir.

Kale ve sütunların Hz. İbrahim'le alakası yoktur, kalenin inşası ile Hz. İbrahim'in yaşadığı dönem arasında 2000 yıllık bir tarih farkı vardır. Kalenin inşa edildiği dağ Nemrut Bin Kenan'ın, Hz. İbrahim Peygamberi ateşe attığı dağdır. Rivayetlere göre Putperest Kral Nemrut, şehre hâkim bu tepe üzerinde ahaliyi toplayarak, yaptırdığı mancınıktan Hz. İbrahim'i Balıklıgöl havzasında yaktığı büyük ateşe atmıştır.

www.urfakultur.gov.tr

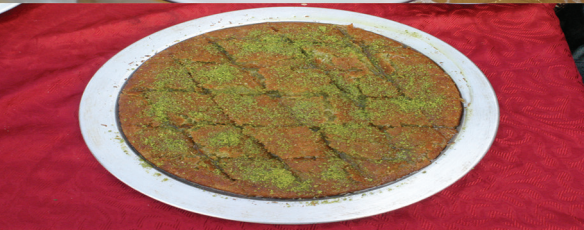
e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız **Editör:** M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan **Baskı:**FSF Printing House 0212 690 89 89

URFA MUTFAĞI

URFA MUTFAĞI (Damak Aradığı Tadı Bulur Urfa'da)

Urfalılara iki şeyi zor beğendirirsiniz. Biri yemek diğeri de müziktir. Yemek yapma becerisinin yanında yaptıkları yemekleri misafirleriyle paylaşmak geleneği bütün Anadolu insanına mahsus bir özelliktir. Ancak Urfalıların misafirperverliği, hiç bir öğün misafirsiz yemeğe oturmayan ataları Hz. İbrahim peygamberden gelmektedir. Küskünler özellikle "Hz. İbrâhim Sofrası" denilen sofralarda barıştırılır. Urfalılar, İbrahim peygamberden aldığı misafirperverliği asırlardır atadan oğla gelen güzel bir gelenek halinde sürdürmektedirler.

ÇİĞKÖFTE HİKÂYESİ VE URFA

Hz. İbrâhim döneminde yaşayan bir Urfalı ceylan avına gider. Urfalı Ceylanı avlar ve eve döner. Hanımına, getirdiği ceylanı pişirmesini söyler. Ancak Nemrûd İbrahim'i yakmak için evlerdeki yakacakları toplatmış, ateş yakma yasağı getirmiştir. Bunun üzerine kadın Ceylanın budundan yağsız bir miktar et çıkarır. Eti döverek ezmeye başlar. Dövdüğü eti, kuru soğan, isot ve biraz baharat katar biraz yoğurur sonra içine bulgur katarak yoğurmaya devam eder. Bulgurun yumuşayınca salça, taze soğan ve maydanozu da dahil eder. O anda İbrâhim'in ateşe atılacağı haberi gelir. Kadın yaptığı yemeği yanına alarak olay yerine gider. Evde hazırladığı yemeği, orda yemeye başlar ve çevresindeki insanlara da ikram eder. Bu karışımı tadanlar bu yemeğe hayran kalarak tarifini kadından alırlar. İşte Bu yemek, Urfa'nın leziz ve tadına doyum olmayan Çiğköftesi olmuştur. Çiğ et kullanıldığı ve pişmiş hiç bir şey katılmadığı için o günden bugüne Çiğköfte olarak anıla gelmiştir.

www.urfakultur.gov.tr

e-mail: info@urfakultur.gov.tr

T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Atatürk Bulvarı No:49 Şanlıurfa Tel: (0 414) 312 53 32 Faks: (0 414) 312 08 18

Yayın Koordinatörü: Selami Yıldız Editör: M.Şait Rızvanoğlu - Bayram Soykan Baskı:FSF Printing House 0212 690 89 89